

Rikard Warlenius

Den lägsta kasten

”DET HANDLAR OM oändlig målmedvetenhet. Trotsa värk i muskler och leder. Ignorera gnagande hunger och rädslan för björn. Bara fokusera på att tjäna så mycket pengar som möjligt.”

Sakkapan Pannakham, risbonde från Thailand, berättar för Värmlands Folkblad att han är i Sverige för att plocka bär för femte året i rad. Han går upp från madrassen i den värmländska skolan klockan fyra på morgonen, äter frukost i bussen på väg ut i skogen och går sedan, lätt framåtböjd, och plockar bär i 14 timmar. Så håller han på i 70 dagar innan han återvänder hem med förtjänsten. 10 000–15 000 kronor får en normalplockare ihop efter att utgifter för flyg, mat och uppehälle är betalt.

Det motsvarar en lön på 10-15 kronor i timmen.

Under ett normalår, vill säga. Efter några frostnätter i juli finns knappt några bär i Norrland i år. Trots de långa arbetstiderna får plockarna där bara ihop omkring 20 liter per dag. De svenska bäruppköparna betalar larviga 14 kronor kilot och tar dessutom omkring 150 kronor per dygn för kost och logi. De tar inget ansvar för att plockarna får ihop tillräckligt med pengar för att betala de omkring 15 000 kronor som resan hit kostat. Att många bärplockare nu riskerar att komma hem fattigare än när de for är förstås en katastrof. Inte undra på att det strejkas och protesteras i skogarna.

SÅ VAD GÖR FACKET och staten åt denna grova utsugning av arbetskraft på svensk mark? Ingenting.

Senast Kommunal, som organiserar lantarbetare, hade ett bärplockarärende var 2005. Då rörde det polska jordgubbsplockare som inte fick ut avtalsenlig lön. Men för bärplockarna i skogen finns inget kollektivavtal.

Vad värre är, det finns ingen som helst reglering av lön och villkor.

Migrationsverket utarbetade 2007 på uppdrag av Arbetsförmedlingen särskilda regler för denna arbetargrupp. Dessa ger svenska ambassader i bland annat Thailand och Ukraina rätt att bevilja bemanningsföretag där arbetstillstånd i Sverige – utan de sedvanliga minivillkoren för utländsk arbetskraft om minst 13 000 kronor i månadslön och kollektivavtalsliknande villkor. Samtidigt har de svenska bäruppköparna inget ansvar utöver att köpa de bär som plockas.

LO-UTREDAREN Tordh Pettersson uppger sig vara förvånad över reglerna och förstår inte hur de har kunnat komma till. LO-tidningens Martin Lindblom dundrar om svenskt slavarbete och att facken inte ska acceptera att ha blivit förda bakom ljuset utan bör kräva kollektivavtal av alla bäruppköpare – och sätta dem som vägrar i blockad.

Det verkar vara ett rimligt krav, och krasst sett hade detta nog redan skett om de bärplockande risbönderna hade konkurrerat med svensk, fackligt ansluten arbetskraft. Men det finns kanske en hake.

Sakkapan Pannakham springer runt i de värmländska skogarna och tänker bara på en sak: ”Snabbare, snabbare”. Varje minut han inte är i skogen betyder mindre förtjänst, och ”jag är här för att plocka bär, inget annat”.

I Värmland är skörden bättre än i Norrland och kommer dessutom lingonen upp kan han få med sig 30 000 kronor hem – tre gånger mer än han tjänar som risbonde på ett helt år. Han skulle knappast motsätta sig bättre lön och villkor, men han förstår säkert att han tillhör globaliseringens lägsta kast. Högre löner kan innebära att jobbet går till någon annan. Innan 2007 var det främst rysar – ett pinnhål högre upp – som slet i skogen.

För Sakkapan Pannakham är bärplockandets vedermödor inte slaveri utan något högst frivilligt.

Till Värmlands Folkblad säger han: ”Gör jag mitt bästa förändrar det hela min familjs liv”.

